

SENĀTA RĪCĪBAS SĒDES

L Ē M U M S

Rīgā 2009.gada 11.novembrī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta senatoru kolēģija šādā sastāvā:

senators J.Neimanis

tiesnese V.Kakste

senatore V.Krūmiņa

rīcības sēdē izskatīja sabiedrības ar ierobežotu atbildību „BT1” kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2009.gada 30.jūnija spriedumu administratīvajā lietā, kas ierosināta, pamatojoties sabiedrības ar ierobežotu atbildību „BT1” pieteikumu par Konkurences padomes 2005.gada 13.oktobra lēmuma Nr.51 atcelšanu.

Aprakstošā daļa

[1] Konkurences padome ar 2005.gada 13.oktobra lēmumu Nr.51 konstatēja SIA „BT1” darbības izglītības tematikas izstāžu rīkošanas tirgū Latvijas teritorijā laika periodā no 2004.gada 30.novembra līdz 2005.gada 2.martam Konkurences likuma 13.panta 1.punkta pārkāpumu, kas izpaudies kā atteikšanās slēgt darījumu ar SIA „12 Dimensijas” bez objektīvi attaisnojoša iemesla, liedzot SIA „12 Dimensijas” iespēju izplatīt laikraksta „Izstāde” numuru „Izglītība 2005” izstādē „Skola 2005”. Par minēto pārkāpumu Konkurences padome uzlika pieteicējai naudas sodu 710 latu apmērā.

[2] Pieteicēja iesniedza pieteikumu administratīvajā tiesā, lūdzot atcelt Konkurences padomes 2005.gada 13.oktobra lēmumu.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2006.gada 27.decembra spriedumu pieteikumu apmierināja. Izskatot lietu sakarā ar Konkurences padomes apelācijas sūdzību, Administratīvā apgabaltiesa ar 2008.gada 15.aprīļa spriedumu pieteikumu noraidīja. Senāts ar 2008.gada 4.decembra spriedumu atcēla Administratīvās apgabaltiesas 2008.gada 15.aprīļa spriedumu un nosūtīja lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajai apgabaltiesai. Senāts norādīja, ka apelācijas instances tiesa, nosakot konkrēto preces tirgu, nav pietiekami izvērtējusi jautājumu par laika posmu: 1) apgabaltiesa nav atbildējusi, vai iestādei bija jāņem vērā arī 2005.gada novembrī notikusī izstāde, ja tiesa uzskatīja, ka šī izstāde nebija jāņem vērā, šāds viedoklis bija jāpamato; 2) apgabaltiesa nav pietiekami pamatojusi savu secinājumu, ka izvērtējamais laika posms šajā lietā ir tieši viens kalendārais gads. Jautājumā par tirgus daļu Senāts norādīja, ka apgabaltiesa nav vērtējusi pieteicējas argumentus par nepamatoti mazo tirgus dalībnieku skaitu.

[4] Izskatot lietu no jauna, ar Administratīvās apgabaltiesas 2009.gada 30.jūnija spriedumu pieteicējas pieteikums noraidīts. Tiesa spriedumu pamatojusi ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Senāts jau ir atzinis, ka tiesa, izskatāmajā lietā nosakot konkrēto preces tirgu, ir pamatoti to sašaurinājusi līdz izglītības tematikas izstāžu rīkošanai. Izglītības tematikas izstādes faktiski nav aizstājamas ar konkrētu izglītības iestāžu rīkotajām atvērto durvju dienām. Senāts arī atzinis, ka par konkrēto ģeogrāfisko tirgu izskatāmajā lietā atzīstama Latvijas teritorija. Tādēļ apgabaltiesa atzīst, ka atbildētāja ir pareizi noteikusi konkrēto tirgu, tas ir izglītības tematikas izstāžu rīkošanas tirgus Latvijas teritorijā.

[4.2] Tā kā katalogu „Skola 2005” gatavo un izplata nevis pieteicēja, bet pieteicējas sadarbības partnere SIA „Informācijas un reklāmas aģentūra BTR”, tad apgabaltiesa piekrīt atbildētājas secinājumam, ka konkrētajā gadījumā konkurē SIA „BTR” izdots katalogs un SIA „12 Dimensijas” laikraksta „Izstāde” – Izglītība 2005” numurs. Ņemot vērā, ka izstādē „Skola 2005” kā dalībnieki ir bijušas uzņēmēj sabiedrības, kas izdod laikrakstus vai katalogus, kuros arī ievietota reklāma un ietverti raksti par izglītību, un, jo īpaši ņemot vērā to, ka gan SIA „12 Dimensijas” laikrakstā „Izstāde – Skola 2005” un SIA „BTR” katalogos ir mācību iestāžu reklāma, apgabaltiesas ieskatā interešu sadursme notiek izglītības nozares masu informācijas līdzekļu realizācijas tirgū, kas uzskatāms par šo preču vienoto tirgu. Abi informatīvie mediji uzskatāmi par apmaināmiem vai aizstājamiem. Tā kā izglītības nozares masu informācijas līdzekļu konkurence galvenokārt balstās uz mērķauditoriju, respektīvi, jebkura reklāmas devēja

būtiskākais arguments reklāmas ievietošanai kādā noteiktā katalogā (līdzeklī) balstās uz attiecīgā kataloga tirāžu un izplatīšanas kanāliem, savukārt galalietotāja interese saistīta ar kataloga informācijas kvalitāti un kvantitāti, tad secināms, ka SIA „12 Dimensijas” ir svarīgi atrasties tieši izstādes telpās, izplatot laikraksta „Izstāde – Skola 2005” eksemplārus, jo šeit sastopama ievietotās informācijas mērķauditorija.

[4.3] Konkurences padome lēmumā norāda, ka informācija par izglītības iespējām (iestādēm) ir aktuāla katru gadu, tāpēc tematiskās izstādes tiek rīkotas katru gadu. Tiesas ieskatā būtiskāka nozīme izglītības tematikas izstāžu gadījumā ir laikam, kas iesākas, kad mācīties gribētājiem rodas interese par izglītības iespējām tuvākajā mācību periodā, un beidzas, kad izglītības iestādēs beidzas pieteikšanās termiņš mācību gadam (beidzas apmeklētāju interese par konkrēto mācību gadu). Attiecīgajam mācību gadam vēltītās izstādes tiek rīkotas pārsvarā pavasarī. Piemēram, pieteicējas izstādes „Skola” notikušas no 2004.gada 4. līdz 7.martam, no 2005.gada 3. līdz 6.martam, no 2006.gada 2. līdz 5.martam, no 2007.gada 1. līdz 4.martam. Arī Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kameras biedru rīkotās reģionālās izglītības izstādes notikušas attiecīgā gada februārī, martā un aprīlī. Tātad izvērtējamais periods izskatāmajā gadījumā ir no 2004.gada septembra līdz 2005.gada septembrim. Tomēr apstākļi, ka Konkurences padome ir nepareizi noteikusi vērtējamo periodu, apgabaltiesas ieskatā nav ietekmējis lēmuma pareizību pēc būtības, jo izvērtējamā periodā nav notikušas citas izglītības tematikai vēltītas līdzvērtīgas izstādes, kas būtu vērtējamas, nosakot pieteicēja tirgus daļu.

[4.4] Konkurences padome lēmumā norāda, ka ir apzinājusi izstādes, kuras varētu būt vērtējamas par aizstājējām pieteicējas rīkotajai izstādei „Skola”, un konstatējusi, ka Latvijā ir tikai divi tirgus dalībnieki, kas organizē ar izglītības tematiku saistītas izstādes – pieteicēja un Latvijas Tirdzniecības un Rūpniecības kameras Latvijas izstāžu rīkotāju apvienības biedri. Tiesa konstatē, ka minētā Konkurences padomes norāde nav precīza, jo arī pieteicēja ir Latvijas Tirdzniecības un Rūpniecības kameras Latvijas izstāžu rīkotāju apvienības biedrs. Tai pat laikā no lēmuma satura izriet, ka Konkurences padome šajā gadījumā ir vērtējusi gan pieteicējas, gan citu Latvijas Tirdzniecības un Rūpniecības kameras Latvijas izstāžu rīkotāju apvienības biedru rīkotās izstādes, ņemot vērā, citastarp, Latvijas Tirdzniecības un Rūpniecības kameras Latvijas izstāžu rīkotāju apvienības sniegto informāciju, no kuras redzams, ka 2005.gadā notikušas divas reģionālās izglītības izstādes – „Informācija un izglītība” Rēzeknē 2005.gada 4.februārī un „Izglītības iespējas 2005” Daugavpilī 2005.gada 11. un 12.martā. Tiesas ieskatā iestāde pamatoti atzinusi, ka reģionāla mēroga izglītības tematikas izstādes nav

uzskatāmas par efektīviem un līdzvērtīgiem konkurentiem pieteicējas rīkotajai izstādei „Skola”, līdz ar to nepastāv aizvietojamība vai arī pastāv tikai daļēja aizvietojamība starp šīm reģionālajām izstādēm un pieteicējas rīkoto, jo reģionālās izglītības izstādes tiek organizētas daudz mazākos apjomos un aptver mazāku dalībnieku un interesentu skaitu. Pieteicēja norādījusi, ka 2005.martā Starptautiskās izglītības Baltijas padome sadarbībā ar aģentūru „Meridian Group” rīkojusi specializēto izglītības izstādi „Starptautiskās izglītības dienas 2005”. Tiesa konstatējusi, ka minētā izstāde rīkota ar mērķi sniegt informāciju par iespējām iegūt izglītību ārzemēs, svešvalodu kursiem un profesionālo apmācību. No izstādes 30 dalībniekiem Baltijas valstis pārstāvēja vienīgi aģentūra „Meridian Group”, kas saviem klientiem piedāvā mācību programmas ārzemēs, kā arī valodu kursus Latvijā. Līdz ar to pieteicējas rīkotā izstāde „Skola 2005” nav aizstājama ar minēto izstādi, jo tai pamatā ir gan cits mērķis, gan cits izstādes dalībnieku un ieinteresēto apmeklētāju loks. Pieteicēja norāda, ka izstādes norisinājušās arī citā laikā, piemēram, izstāžu sabiedrības „Latexpo” rīkotās izstādes „Darbs. Karjera. Izglītība” notikušas katra gada novembrī. Tiesa konstatējusi, ka izstāžu sabiedrības „Latexpo” izstāde ar attiecīgu nosaukumu tiek rīkota, tikai sākot ar 2006.gadu, bez tam tā nepārstāv akadēmisko izglītību, bet tajā interesenti tiek informēti par profesionālās izglītības, kvalifikācijas paaugstināšanas vai pārkvalifikācijas iespējām profesionālās izglītības iestādēs, karjeras centros un kvalifikācijas celšanasursos. Savukārt pirmo reizi attiecīgās tematikas izstādi „Darba tirgus 2005” izstāžu sabiedrība „Latexpo” sadarbībā ar Labklājības ministriju, Valsts nodarbinātības aģentūru un Latvijas Brīvo arodbiedrību apvienību rīkoja 2005.gada 25.-27.novembrī ar mērķi informēt par vakancēm Latvijas uzņēmumos, kā arī tālākizglītības iespējām. Tādējādi šajās izstādēs apmācības (izglītības) tematika skarta salīdzinoši šaurā jomā – kā kvalifikācijas paaugstināšana un pārkvalifikācija. Tiesa secinājusi, ka pieteicējas norādītā izstāde „Darba tirgus 2005” nav notikusi vērtējamā periodā. Bez tam pieteicējas 2005.gada 2.-6.martā rīkotā izstāde „Skola” nav aizstājama ar 2005.gada 25.-27.novembrī notikušo izstādi „Darba tirgus 2005”, jo tai pamatā ir gan cits mērķis, gan cits izstādes dalībnieku un ieinteresēto apmeklētāju loks.

[4.5] Konkurences padome ir pareizi noteikusi tirgus dalībnieku skaitu un, vadoties no minētajām ziņām, noteikusi, ka pieteicējas tirgus daļa 2005.gadā ir attiecīgi: pēc dalībnieku skaita – 81%, pēc apmeklētāju skaita – 90,6%, pēc eksponēto platības 87,9%. Konkurences padome lēmumā nav procentuāli norādījusi tuvākā konkurenta tirgus daļu, bet no dotās izpētes ir redzams, ka pieteicējas tirgus daļa ievērojami – vairāk kā 50% - pārsniedz tuvākā konkurenta izstādes „Izglītības iespējas 2005. Daugavpils” tirgus daļu.

Ievērojot to, tiesas ieskatā pieteicējai ir liela tirgus vara – tai ir iespēja ierobežot tirgu un konkurenci – attiecībā uz lejupejošo tirgu, un konkrēti šajā gadījumā – uz izglītības nozaru informatīvo mediju iespējām realizēt savu produkciju pieteicējas rīkotajā izstādē „Skola 2005”, lai piekļūtu savai mērķauditorijai. Līdz ar to atbildētāja ir pamatoti konstatējusi, ka pieteicēja atradās dominējošā stāvoklī konkrētajā tirgū.

[4.6] Līguma nenoslēgšana ir uzskatāma par ļaunprātīgu izmantošanu, ja vien dominējošā sabiedrība nevar sniegt atbilstošu un pietiekami būtisku objektīvu savas rīcības pamatojumu. Pieteicējas sniegtais pamatojums nav atbilstošs un pietiekams objektīvs savas rīcības pamatojums. Atsakoties noslēgt līgumu ar SIA „12 Dimensijas”, pieteicēja ir vēlējusies dalīt lejupejošo tirgu, veicinot reklāmas devēju interesi ievietot reklāmas tieši pieteicējas sadarbības partnera SIA „Informācijas un reklāmas aģentūras BTR” izdotajā katalogā.

[5] Pieteicēja par Administratīvās apgabaltiesas 2009.gada 30.jūnija spriedumu iesniegusi kasācijas sūdzību, kurā lūdz spriedumu atcelt. Kasācijas sūdzība pamatota ar tālāk norādītajiem argumentiem.

[5.1] Tiesa nav ievērojusi, ka trešās personas vēstule nevarēja būt par pilnvērtīgu oferti, tādēļ nav saskatāma pieteicēja ļaunprātība.

[5.2] Nav izmantoti pietiekami dati par tirgu, kurā iestāde saskatījusi pārkāpumu.

[5.3] Pienākums pieteicējam pierādīt faktiskos apstākļus ir pretrunā ar Administratīvā procesa likuma 148., 150.pantu. Iestādei bija jāpierāda faktiskie apstākļi, kuri bija pamatā izdotajam lēmumam.

[5.4] Tiesa nav devusi vērtējumu pieteicēja argumentiem un pierādījumiem: kādēļ nav izmantots Latvijas Tirdzniecības un Rūpniecības kameras sniegtais viedoklis, nav vērtētas izstāžu dalībnieku intereses, bet gan tikai apmeklētāju intereses, jo arī izstāžu dalībnieki bija patērētāji.

[5.5] Tiesa nepamatoti norādījusi, ka pieteicēja nav definējusi izstādes pamatmērķi, lai gan pierādījumi par to ir lietas materiālos.

[6] Konkurences padome sniegusi paskaidrojumu, kurā norāda, ka pieteicējas kasācijas sūdzība nav pamatota un ir noraidāma.

Motīvu daļa

[7] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 338.panta pirmajai daļai kasācijas sūdzības vispirms ir izskatāmas Senāta Administratīvo lietu departamenta senatoru kolēģijas rīcības sēdē, lai izlemtu, vai ir pamats kasācijas tiesvedības ierosināšanai. Administratīvā procesa likuma 338.¹pants paredz, ka senatoru kolēģija pārbauda kasācijas sūdzības pieļaujamību (Administratīvā procesa likuma 338.¹panta pirmā daļa) un kasācijas tiesvedības lietderību (Administratīvā procesa likuma 338.¹panta otrā daļa).

[8] Izvērtējot pieteicējas kasācijas sūdzību, senatoru kolēģija secina, ka pieteicējas kasācijas sūdzība ir pieļaujama, jo tās sastādīšanā un noformēšanā ir ievēroti Administratīvā procesa likuma 325., 326., 327., 328. un 329.panta noteikumi.

[9] Pārbaudot kasācijas tiesvedības lietderību, senatoru kolēģija secina, ka tai nav šaubu par Administratīvās apgabaltiesas sprieduma pareizību, jo Administratīvā apgabaltiesa nav pieļāvusi materiālo tiesību normu pārkāpumus. Senatoru kolēģija noraida kasatora argumentus ar tālāk norādītajiem apsvērumiem.

[9.1] Senatoru kolēģija noraida kasatora argumentus par trešās personas atkāpšanos no noteiktās līguma noslēgšanas procedūras kā pamatu atteikuma iemeslam. Šāds pieteicēja arguments izriet no tās subjektīvās attieksmes pret līguma noslēgšanas procedūru, bet nav saistīts ar atteikuma iemeslu pēc būtības, ar pieteicējas komerciālajām interesēm, kuras īpašā veidā nodrošinātu pieteicējas līguma projekts. Tādējādi ir pamatots apgabaltiesas secinājums, ka, neesot saprātīgiem pierādījumiem par pretējo, atzīstams, ka atteikuma iemesls ir bijis bez objektīvi attaisnojošiem iemesliem.

[9.2] Kolēģijas ieskatā tiesa ir pareizi noskaidrojusi pieteicējas stāvokli konkrētās preces tirgū – izglītības nozares masu informācijas līdzekļu realizācijas tirgū.

[9.3] Pienākums pieteicējam iesniegt pierādījumus ir attaisnots ar tirgus dalībnieka īpašo stāvokli konkurences jautājumos. Tas ir vispārēji atzīts arī administratīvā procesa tiesību zinātnē (*Nehl H.P. Principles of Administrative procedure in EC Law. Oxford: Hart, 1999, pp.113-115*).

[9.4] Neizmantojot Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras viedokli, tiesa nav pārkāpusi Administratīvā procesa likuma 154.panta noteikumus. Tiesa ir konstatējusi, ka pieteicēja ir šīs organizācijas biedre, tādēļ izmantojusi vienīgi organizācijas sniegtās

ziņas par faktiem, bet ne to vērtējumus. Tā kā nekādiem pierādījumiem nav iepriekš noteikta spēka, kas saistītu tiesu, tad šāda viedokļa neizmantošana nav uzskatāma par procesuālu pārkāpumu.

[9.5] Tiesas sprieduma 13.3.3.punktā pamatots, ka konkrēto pieprasījumu tirgū veido gan izstāžu dalībnieki, gan apmeklētāji. Tādēļ apsvērums, ka izstāžu dalībnieki nav apskatīti konkrētās lietas apstākļos, nav pamatots.

[9.6] Tiesa secinājusi, ka pieteicējas izstādes mērķis ir sniegt informāciju par mācību iestādēm un izglītības iespējām. Šāds secinājums arī atbilst lietas apstākļiem.

[10] Kolēģijas ieskatā lietai nav arī nozīmes judikatūras veidošanā, jo par svarīgākajiem dominējošā stāvokļa izmantošanas aspektiem Senāts jau ir izteicies šajā lietā iepriekš, un apelācijas instances tiesas spriedums tiem atbilst.

Nolēmuma daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 338.panta otro daļu un 338.¹panta otrās daļas 2.punktu, senatoru kolēģija

n o l ē m a

Atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību sakarā ar sabiedrības ar ierobežotu atbildību „BT1” kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2009.gada 30.jūnija spriedumu.

Lēmums nav pārsūdzams.

Senators *(paraksts)* J.Neimanis

Tiesnese *(paraksts)* V.Kakste

Senatore *(paraksts)* V.Krūmiņa

NORAKSTS PAREIZS

Senators
Rīgā 2009.gada 11.novembrī

J.Neimanis